

Kryppyssling – en ljusskygg raring på Långsjön botten

Roland Bengtsson, Lammhult

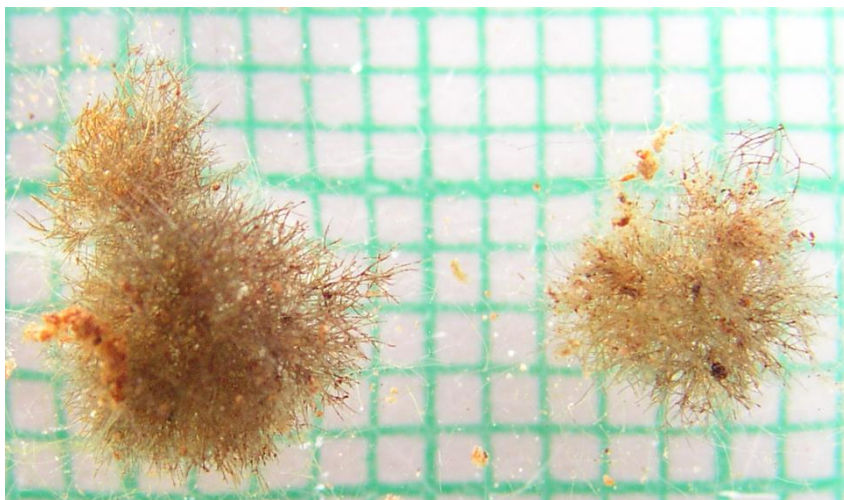
Kryppysslingen lever i en miljö som normalt inte röner något intresse av phykologer, dvs algforskare. De vänder vanligen sitt intresse mot vattenmassans fritt svävande planktonalger. Möjligen ser de på fastsittande arter i rinnande vatten eller i någon sjös litoral. Kryppysslingen *Audouinella serpens*, som tillhör rödalgs-klassen Florideophyceae, är av den ljusskygga typen så det är naturligt att det var en zoolog, Tage Borgh, som först upptäcker den. Han hade då av Lantbruksstyrelsen ett uppdrag att undersöka sjöar i Kälarne området, Bräcke kommun, och fann i Öster-Vontjärn något han inte kunde identifiera. Detta lämnade han vidare till dalkarlen Gunnar Israelsson som då arbetade med en avhandling om svenska sötvattensrödalger.

I samband med att Israelson publicerade sin avhandling 1942 beskrev han denna alg som en ny art under namnet *Pseudochantransia serpens* som senare överförts till släktet *Audouinella*.

Öster-Vontjärn är en 0,3 kvadratkilometer stor sjö omgiven av mossemark och med sitt största djup på 3,8 meter. Det rödbruna vattnet gav i juli 1937 1,6 meters siktdjup och pH-värdet var vid ytan 6,5 (Brundin 1949). Brundin skriver att sjön trots det ringa djupet temperaturskiktar sig, och att stora delar av botten i det närmaste blir syrefri under den långa vintern, och vissa år kanske också i litoralen. Israelson beskriver förekomsten av kryppysslingen i Öster-Vontjärn som en lös algfilt växande i dygyttjan på 2 – 2,5 meters djup.

Vid mitt första besök i Öster-Vontjärn 2008 noterade jag närmast vattnet på östsidan rikligt med flaskstarr, och i vattnet gul & vit näckros samt gäddnate. Undervattensvegetationen bestod av igelknopp, *Sparganium sp*, rostnate, *Potamogeton alpinus*, samt steril matt/glansslinka, *Nitella opaca/flexilis*.

Korvskorpionmossan *Scorpidium scorpioides* växte ända upp till ytan i sjöns nordvästra del. Enligt Hallingbäck (1996) är detta en art som förekommer i rikkärr, fjällmyrar och på eutrofa sjöars stränder. Några arter blågrön- och grönalger såg jag också, men ingen kryppysling. Siktdjupet var 1,7 m, pH vid ytan detsamma som 1937 och konduktiviteten 3,1 millisiemens/meter. Vid ett besök något år senare hittades rikligt med rester efter kryppysling. Studier i mikroskop visade dock att kloroplasterna var döda.

Största funna aggregat av kryppysling i Långsjön. Den plockades upp från 13,5 meters djup.

Kryppyslingen är endast känd från två sjöar i världen, varav endast typlokalen är publicerad. Israelson fann något år senare arten också i Långsjön i Dalarna. Även detta fynd gjordes efter att en person, uppmärksammade honom på algsamhället där. Det var Wilhelm Rodhe, som samlade bottenfauna i sjön. Till skillnad mot Öster-Vontjärn är detta en klarvattensjö med siktdjup sommartid på mellan cirka 5 – 8 meter, men i vattenkemiskt hänseende är den annars lik. I Långsjön har man aldrig hittats kryppysling i de koncentrationer som fanns i Öster-Vontjärn på 1930-talet, utan endast enstaka hopgyttrade individer, som

bildande upp till 5 mm stora kolonier, löst associerade till olika trådalger. Kryppysslingens celler är cylindriska, 16 – 18 μm i diameter och 30 – 60 (-90) μm långa. Grenar i nästan 90° vinkel, med rundade ändar och utan hår. Monosporangier och förökningssätt är okända. Äldre partier av växten bryts ner successivt.